

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 11 juni 1940 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring av
1 § sista stycket i förordningen om mödrahjälp.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 27, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Näsström m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att 1 § sista stycket i förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp måtte få följande lydelse:

»Mödrahjälp må ej avse tid, som infaller senare än nio månader efter nedkomsten.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, må här nämnas, att i motionen — under framhållande av betydelsen av tandvård såsom form för mödrahjälp — anförts, att på grund av gällande lydelse av förevarande författningsrum vissa olägenheter gjort sig gällande. Således hade i en hel del fall fullständig tandvårdsbehandling icke kunnat meddelas inom den föreskrivna tiden av sex månader efter nedkomsten, när tiden för behandlingen i fråga varit för knapp. I övrigt får utskottet beträffande motiveeringen till motionen hänvisa till densamma.

Enligt 1 § i förenämnda *förordning den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp* må kvinna, som i anledning av havandeskap eller barnsbörd är i uppenbart behov av understöd, där ej i förordningen annorlunda stadgas, tillerkännas mödrahjälp av statsmedel. Mödrahjälp lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, dock högst till ett sammanlagt värde av trehundra kronor. Då anledning därtill finnes, må mödrahjälp helt eller delvis lämnas såsom räntefritt lån. Mödrahjälp må — jämlikt sista stycket i paragrafen — ej avse tid, som infaller senare än sex månader efter nedkomsten.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 november 1939 har *socialstyrelsen* underställt Kungl. Maj:t frågan om utsträckning av den tid, som mödrahjälpen får avse efter nedkomsten. Styrelsen har i skrivelsen framhållit, att mödrahjälp i form av tandvård i stor utsträckning beviljats och därigenom kommit att fylla ett även ur socialhygienisk synpunkt viktigt behov. Styrelsen hade icke haft något att erinra mot en dylik utveckling men hade, på förekommen anledning, i cirkulärskrivelse till samtliga mödrahjälpnämnder ansett sig böra framhålla, att nämnderna vid beviljande av en i och för sig önskvärd tandvård borde noga överväga, att denna icke inkräktade på möjligheterna att tillgodose

andra mera trängande hjälpbehov, varjämte även uppenbart understödsbehov alltid måste ha konstaterats. Styrelsen fäste jämväl uppmärksamheten på att det, i den mån folktandvårdsorganisationen genomfördes och vederbörande kommuner ställde medel till förfogande för tandvård åt obemedlade och mindre bemedlade, kunde ifrågasättas, om mödrahjälp för tandvårdsändamål över huvud borde utgå och att i vart fall hänsyn till sådant förhållande måste tagas vid mödrahjälpsverksamheten.

Under verksamhetens gång — har styrelsen vidare anfört — hade emellertid framkommit, att svårigheter uppstått för en del mödrar, särskilt vid sjukdom eller lång och i andra avseenden besvärlig väg till tandläkare, att få tandvården avslutad inom sex månader efter nedkomsten. Framställningar hade med anledning därav gjorts hos styrelsen från såväl mödrahjälpsnämnder som enskilda i syfte dels att i de särskilda fallen erhålla dispens från bestämmelsen i 1 § fjärde stycket förordningen om mödrahjälp, att mödrahjälp ej får avse tid, som infaller senare än sex månader efter nedkomsten, och dels att styrelsen måtte antingen medgiva sådan tolkning av sagda bestämmelse, att hjälp till tandvård finge utgå under villkor att behandlingen *påbörjats* inom den stadgade tidsfristen, eller, om detta ej läte sig göra, medverka till sådan ändring av bestämmelsen, att en dylik tolkning bleve möjlig.

Styrelsen har i berörda skrivelse på anförda principiella och statsfinansiella skäl uttalat som sin åsikt, att en generell utsträckning av den tid, mödrahjälpen finge avse, icke borde komma i fråga men att dispensvägen borde hållas öppen för rättande av uppenbara obilligheter i berörda hänseende. Att i förordningen uttryckligen knyta en sådan dispensmöjlighet enbart till tandvård syntes emellertid ej vara lämpligt. Styrelsen har därför hemställt, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag för riksdagen om sådan ändring i förordningen om mödrahjälp, att styrelsen erhöle befogenhet att, när särskilda skäl därtill vore, på ansökan av kvinna, som beviljats mödrahjälp, medgiva, att den tid, hjälpen finge avse efter nedkomsten, utsträcktes.

Framhållas må vidare, att *riksdagens revisorer* i sin berättelse om den av dem verkställda granskningen av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under tiden 1 juli 1938—30 juni 1939 gjort mödrahjälpsverksamheten berörande förhållanden till föremål för vissa uttalanden. Revisorerna ha därvid, såvitt i detta sammanhang är av intresse, beträffande den av mödrahjälpsnämnderna beviljade hjälpen till tandvård uppmärksammat, att sådan hjälp beviljats i högst skiftande omfattning, ävensom utan att närmare ingå på ämnet uttalat, att tydliga och klara bestämmelser beträffande bland annat bidrag till tandvård syntes erforderliga för att förebygga missbruk och åstadkomma försiktighet och enhetlighet vid beviljandet.

I anledning av revisorernas uttalanden om mödrahjälpsverksamheten hava infordrats yttranden av, bland andra, socialstyrelsen och statskontoret. *Socialstyrelsen* har i fråga om mödrahjälp och tandvård anslutit sig till revisorernas i det föregående anförda ståndpunkt, varjämte styrelsen erinrat om sina i andra sammanhang gjorda uttalanden i frågan, särskilt ur synpunkten av folk-

tandvårdens genomförande. *Statskontoret* har i sitt yttrande anmärkt, att det syntes ämbetsverket vara förtjänt att tagas under övervägande, huruvida icke stadgande borde meddelas av den innebörd, att mödrahjälpen i form av tandvård icke finge utgå till kvinna i kommun, där bidrag till tandvård lämnades i enlighet med föreskrifterna i förordningen den 3 juni 1938 (nr 360) om lindring i obemedlades och mindre bemedlades tandvårdskostnader. Beträffande kvinnor i andra kommuner borde hjälpen under alla omständigheter begränsas till att avse allenast vårdbehov, som täcktes av berörda förordning.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 10 november 1939 erhöll *socialstyrelsen* i uppdrag att utföra en statistisk undersökning rörande mödrahjälpen enligt en av styrelsen utarbetad plan. Denna undersökning, som bland annat avsåg tillämpningen av förordningen om mödrahjälp, har under innevarande vår slutförts av styrelsen. Till fullgörande av uppdraget har *socialstyrelsen* den 1 april 1940 inkommit till Kungl. Maj:t med en skrivelse, innefattande resultatet av verkställd utredning jämte förslag till åtgärder. I ett särskilt avsnitt av skrивelsen, behandlande spørsmålet om mödrahjälp och folktandvård, har styrelsen förklarat, att styrelsen ämnade, därest styrelsen bleve tillsynsmyndighet för mödrahjälpverksamheten, med det snaraste upptaga spørsmålet om en reglering av hjälpbeviljandet på förenämnda område i det syfte, riksdagens revisorer angivit, och efter de linjer, som av statskontoret rekommenderats till övervägande. Styrelsen har i detta sammanhang jämväl erinrat om sin till Kungl. Maj:t den 30 november 1939 ingivna skrivelse med förslag till ändring av förordningen om mödrahjälp.

I den till pågående riksdag avlätna propositionen nr 289 med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning, m. m. har föredragande departementschefen framhållit, att socialstyrelsens förslag, under hänsynstagande till däröver avgivna yttranden samt vad i övrigt förekommit, varit föremål för överarbetning inom socialdepartementet. På grund av den långt framskridna tiden ansåg sig departementschefen emellertid, med hänsyn till ämnets vidlyftighet, icke böra föreslå, att förslag till ändrade grunder beträffande mödrahjälpen nu skulle föreläggas riksdagen.

Utskottet vill slutligen fästa uppmärksamheten på en av herr Tamm väckt, till behandling av statsutskottet hänvisad motion, I: 36, vari hemställts, att riksdagen ville i samband med behandlingen av anslagen till moderskapspenning och mödrahjälp eller i annat lämpligt sammanhang uttala sig för att den inom socialstyrelsen då pågående utredningen angående tillämpningen av mödrahjälpförordningen måtte utvidgas till att omfatta jämväl frågan om sammanslagning av moderskapspenning med mödrahjälp.

På uppdrag av Kungl. Maj:t har socialstyrelsen verkställt utredning rörande tillämpningen av mödrahjälpförordningen samt den 1 april 1940 inkommit med redogörelse för utredningen, i samband varmed styrelsen framlagt förslag till vissa åtgärder, innefattande bland annat vissa ändringar i förordningen. I den till pågående riksdag avlätna, den 31 maj 1940 dagtecknade

Utskottet.

propositionen nr 289, vilken i fråga om mödrahjälpen endast avser anslagsbehovet för nästa budgetår, har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, upplyst att socialstyrelsens förslag, under hänsynstagande till däröver avgivna yttranden samt vad i övrigt förekommit, varit föremål för överarbetning inom socialdepartementet. På grund av den långt framskridna tiden har departementschefen emellertid, med hänsyn till ämnets vidlyftighet, ansett sig icke böra föreslå, att förslag till ändrade grunder beträffande mödrahjälpen nu skulle föreläggas riksdagen.

Med hänsyn till vad departementschefen sålunda anfört och då det i föreliggande motion behandlade spörsmålet berörts såväl i socialstyrelsens redogörelse för sin utredning som i en tidigare av styrelsen gjord särskild framställning, som jämväl är beroende på Kungl. Maj:ts prövning, finner utskottet ej skäl att nu tillstyrka vare sig en lagändring i det hänseende, som avses i motionen, eller en framställning i ämnet av riksdagen till Kungl. Maj:t.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 juni 1940.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder**, *Tamm*, *Wistrand*, *Sten*, *Näslund**, *Nils Elowsson* och *Holstenson*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Hage*, *Pettersson* i Hällbacken*, *Molander**, *Sandström*, *Gardell* och *Hansson* i Örebro.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.